

<https://doi.org/10.18778/0208-6050.62.05>

Dariusz Jeziorny

**POLITYKA WIELKIEJ BRYTANII WOBEC AUSTRII
NA KONFERENCJI POKOJOWEJ W PARYŻU 1919 R.
ASPEKTY EKONOMICZNE**

Rozpoczęta 18 I 1919 r. w Paryżu Konferencja Pokojowa miała, prócz innych problemów do rozwiązania, ustanowić nowy ład w Europie Środkowej. Wiadomo już było, że na tym terytorium, które jeszcze do końca października poprzedniego roku wchodziło w większości w skład monarchii austro-węgierskiej, powstanie kilka państw i jedność politycznej nie da się utrzymać. Formalnie traktat w St. Germain podpisany 10 IX 1919 r. z Austrią, jako pierwszym z państw uznanych za wrogie (obok Austrii taki status miały Węgry), potwierdził faktyczny stan rzeczy. Jednakże był to też czas, w którym zadecydować miano o ekonomicznej pozycji nowo powstających państw, o ich stosunkach gospodarczych, finansowych i handlowych, wreszcie o statusie całego regionu¹. Dla Austrii Niemieckiej (bo tak brzmiała przyjęta przez Tymczasowe Zgromadzenie Narodowe nazwa) kwestie te odgrywały rolę kluczową.

Sytuacja wspomnianego państwa w czasie trwania Konferencji Pokojowej w Paryżu przedstawiała się katastrofalnie i przejawiała tendencję do stałego pogarszania. Nowa Austria walczyła o jak najmniejsze okrojenie terytorialne, obawiając się inwazji ze strony Jugosławii, Węgier, Włoch lub Bawarii. Stanowiła niewielką część dawnego mocarstwa (ok. 10%), biedną, bo pozbawioną zaplecza rolniczego i przemysłowego, surowców naturalnych i dostępu do morza oraz obciążoną stolicą zamieszkaną przez prawie 2 mln mieszkańców, której obywatele kraju (ok. 6,5 mln osób) nie potrafili

¹ O historycznie ukształtowanych rynkach na tym terenie pisze K. Romanow-Bobińska, *Związki gospodarcze Europy Południowo-Wschodniej okresu międzywojennego*, [w:] *Państwa bałkańskie w polityce imperializmu niemieckiego w latach 1871–1945*, red. A. Czubiński, Poznań 1982, s. 158–166.

utrzymać. Powszechnie brakowało żywności, odzieży i węgla, a także innych surowców niezbędnych do ożywienia przemysłu austriackiego, co uzależniało państwo od importu z zewnątrz. To też był główny powód zwiększającego się bezrobocia w stolicy, w której bez pracy, obok robotników, pozostawała liczna rzesza niepotrzebnych obecnie urzędników i oficerów dawnej monarchii². Stanowiło to, oprócz głodu, najbardziej demoralizujący społeczeństwo czynnik, grożący wybuchem niepokojów, utożsamianych wówczas powszechnie z bolszewizmem. Koalicyjny rząd z Karlem Rennerem na czele próbował zaradzić w jakiś sposób sytuacji i nie dopuścić do rozprzestrzeniania się rozruchów głodowych i plagi bandytyzmu oraz nasilających się demonstracji. Decyzje władz szły w kierunku wyasygnowania 102 118 000 koron na bezrobotnych (od końca listopada 1918 do końca stycznia 1919 r. wypłacono im 30 mln koron, nie wliczając zapomóg gminnych). Jednakże wartość waluty austriackiej szybko spadała (27–28 centimów na giełdzie w Zurychu). Dodatkowo rządy Czechosłowacji i Królestwa SHS ostemplowały austro-węgierskie banknoty, których coraz więcej krążyło na terenie tych państw, by chronić się przed inflacją, mogącą zaszkodzić ich systemom finansowym³, a to zapowiadało bankructwo państwa austriackiego, broniącego się przed niewypłacalnością emisją dodatkowych banknotów. Przewidziany przez Zgromadzenie Narodowe roczny deficyt budżetowy w wysokości 2,5 mld koron nie miał szans na pokrycie przy zapowiadającym się okrojeniu terytorialnym państwa i pozostawieniu w jego granicach jedynie 6,5 mln osób⁴, mimo proponowanych przez sekretarza stanu do spraw finansowych dr. Steinwendera rozpaczliwych środków. Brak rezerw finansowych spowodowany został głównie wycofaniem się kapitału niemieckiego, potrzebnego na rynku krajowym. Rząd, nie potrafiąc poradzić sobie z istniejącą sytuacją gospodarczą, narażał się dodatkowo na niesubordynację poszczególnych prowincji lub rad robotniczych i żoł-

² *Documents on British Foreign Policy* [dalej – *Documents*], ser. I, vol. 6, ed. E. L. Woodward & R. Butler, London 1956, s. 42–43, 50–51; tamże, vol. 1, s. 118–120; *The Papers Relating to the Foreign Relations of the United States. The Paris Peace Conference 1919* [dalej – *Papers*], vol. 12, Washington 1947, s. 228–232, 247–254, 259–260, 279–281, 287–289; *Aussenpolitische Dokumente der Republik Österreich 1918–1939* [dalej – *Aussenpolitische Dokumente*], Bd. 1, hrsg. A. Suppan, W. Ranscher, K. Koch, Wien 1993, s. 237–241, 247–249, 326–327, 383–387; M. Nowak-Kiełbikowa, *Polityka Wielkiej Brytanii wobec Europy Środkowo-Wschodniej w latach 1919–1921*, „*Studia z Dziejów ZSRR i Europy Środkowej*” 1970, t. 6, s. 111–112; P. J. Katzenstein, *Disjoined Partners. Austria and Germany since 1815*, Berkeley–Los Angeles–London 1976, s. 114.

³ Sugestie takie wyszły z podkomisji do spraw walutowych. Zgłoszono je Najwyższej Radzie Gospodarczej 22 III 1919 r. i przyjęto jednogłośnie w celu niedopuszczenia do obiegu nadmiernej ilości pustego pieniądza (zob. też *Papers*, vol. 12, s. 292–293).

⁴ Ostatni deficyt budżetowy Austro-Węgier wynosił dla porównania 1,89 mld koron.

nierskich, których wpływy wzrastały. Nie mając sił zbrojnych nie był w stanie oprzeć się skutecznie tym tendencjom⁵.

Zatem kwestie ekonomiczne odgrywały rolę fundamentalnego czynnika wpływającego na obraz powojennej Europy. Od nich w dużej mierze zależał też kształt terytorialny nowej Austrii. Niewydolność ekonomiczna tego państwa sprawiała, że ciążyło ono bądź ku połączeniu się z Rzeszą, bądź z państwami sukcesyjnymi. Pierwsze rozwiązanie, do którego skłaniali się w Austrii socjaldemokraci i wszechniemcy⁶, zagrażało suwerenności, a nawet niepodległemu bytowi Czechosłowacji, odciętej od sojuszników i okrążonej przez państwa nieprzychylnie jej, a na dodatek mającej w swoich granicach ponad trzymilionową mniejszość niemiecką. W dalszej kolejności było to zielone światło dla ekspansji Niemiec na Bałkany. Drugi wariant – żywo dyskutowany od marca 1919 r. – konfederacji państw naddunajskich – mógł z kolei być pierwszym krokiem do reaktywowania w jakiejś formie przedwojennych Austro-Węgier, włącznie z restauracją monarchii Habsburgów. Na wprowadzenie go w życie, choćby tylko w postaci unii celnej, niechętnie patrzyły Włochy i Polska, obawiające się powstania silnego systemu gospodarczego, konkurencyjnego dla nich oraz Czechosłowacja przewidująca, iż odrodzenie się dawnych układów ekonomicznych postawi ją w rzędzie państw o znikomym znaczeniu i bez możliwości szybkiego rozwoju⁷.

Oprócz wpływu na kwestie polityczne, rozwiązania ekonomiczne, dotyczące Austrii, miały olbrzymie znaczenie w zakresie kształtowania się koniunktury gospodarczej całego kontynentu. Problemy systemu celnego, powiązań komunikacyjnych (zarówno rzecznych na Dunaju i w jego dorzeczu, jak i kolejowych), łączności oraz pozycji Wiednia – dotąd centrum handlowego, finansowego, kulturalnego i administracyjnego dla całej Europy Środkowej i Bałkanów, to sprawy olbrzymiej wagi dla powojennej Europy⁸.

Były to też zagadnienia decydujące o pozycji samej Austrii. Polityka zagraniczna tego państwa, zakładająca początkowo wypracowanie korzystnych dla siebie powiązań handlowych, wartości waluty, pozycji Wiednia, zapewnienia dogodnego bytu dawnemu korpusowi oficerskiemu, urzędnikom, służbom wojskowym i kolejowym oraz robotnikom, z czasem ograniczyła

⁵ *Documents*, vol. 6, s. 25, 37–38, 43–44; Archiwum Akt Nowych w Warszawie [dalej – AAN], Komitet Narodowy Polski [dalej – KNP], t. 50, k. 64–67, 79; *Papers*, vol. 4, Washington 1943, s. 100–101, 118–119; P. J. Katzenstein, *Disjoined...*, s. 133.

⁶ Scenę polityczną Austrii prezentują: J. Kozeński, *Sprawa przyłączenia Austrii do Niemiec po I wojnie światowej*, Poznań 1967, s. 14–23; H. Steiner, *Otto Bauer i problem „Anschlusu”. 1918–1919*, „Studia z Dziejów ZSRR i Europy Środkowej” 1978, t. 14, s. 70–76; P. J. Katzenstein, *Disjoined...*, s. 153–160; *Papers*, vol. 12, s. 240–247; S. Suval, *The Anschluss Question in the Weimar Era. A Study of Nationalism in Germany and Austria. 1919–1932*, Baltimore–London 1974, s. 4–9.

⁷ *Documents*, vol. 1, s. 547–549; AAN, KNP, t. 104, k. 73–74; tamże, t. 94, k. 22.

⁸ AAN, KNP, t. 50, k. 79–80; *Documents*, vol. 6, s. 43–44.

się do obrony przed katastrofalnymi dla siebie rozwiązaniami dotyczącymi długów wojennych, reparacji, aby w końcu poprzestać na rozpaczliwych apelach pod adresem Państw Sprzymierzonych i Stowarzyszonych o dostawy niezbędnej do przetrwania żywności i surowców, głównie węgla.

W ustalaniu gospodarczych warunków istnienia Austrii Niemieckiej ważną rolę odgrywała Wielka Brytania jako jedno ze zwycięskich mocarstw, współdecydujących w Paryżu. Teren Europy Środkowowschodniej nie miał jednak dla niej większego znaczenia ze względów politycznych, gospodarczych i strategicznych. Dlatego też uwaga skupiona na sprawach austriackich nie była zbyt duża i zdecydowanie większy udział w odnośnych decyzjach mieli Francuzi i Włosi. Przedstawiciele brytyjskiego Gabinetu Wojennego oraz Ministerstw: Spraw Zagranicznych, Handlu i Skarbu mieli możliwość współdecydowania w sprawach austriackich ze względu na udział zarówno w organach decyzyjnych Konferencji (Rada Najwyższa, ewoluująca z czasem w Radę Czterech i Radę Sześciu Wielkich Mocarstw), jak i w specjalistycznych komisjach ekspertów, powoływanych w czasie obrad⁹. Przedstawiciele Foreign Office, szczególnie wysłannicy do Austrii, nalegali najczęściej w swoich wystąpieniach na utworzenie z tego państwa i z Węgier zjednoczonej całości, dla której Wielka Brytania odgrywałaby rolę wiodącą. Nie mając jednakże w tym czasie decydującego wpływu na podejmowanie decyzji, nie uzyskali poparcia dla swoich planów¹⁰. Przedstawiciele Ministerstwa Handlu rozpatrywali pomoc dla Austrii raczej w kontekście powstrzymania konkurencyjnego handlu niemieckiego, chcąc udzielać kredytów wyłącznie po to, by mogła ona kupować produkty przemysłu brytyjskiego¹¹. Plany obu tych ministerstw nie były akceptowane przez Ministerstwo Skarbu. Jego urzędnicy po zakończeniu wojny, która spowodowała nadmierne obciążenie dla finansów państwa, obawiali się w przypadku udzielania długoterminowych kredytów zagranicznych niebezpieczeństwa bankructwa Wielkiej Brytanii. Stąd hasła „doprowadzenia do porządku najpierw swojego domu”¹².

Pierwszym zadaniem, z którym przyszło zmierzyć się państwom sprzymierzonym, było zapewnienie Austrii żywności. Jej brak był zresztą problemem całej wyczerpanej wojną Europy. O ile z nie dotkniętych wojną obu Ameryk czy z Australii można było w pierwszej połowie 1919 r. sprowadzać żywność w wystarczających ilościach, to sprawy zapłaty za te dostawy były już większym problemem. W przypadku Niemieckiej Austrii kwestia ta rysowała się szczególnie ostro. Delegaci Wielkiej Brytanii w obliczu ciężkiej

⁹ M.-L. Recker, *England und der Donauraum. 1919–1929*, Münster 1974, s. 35.

¹⁰ Tamże, s. 43–45; G. A. Craig, *The British Foreign Office from Grey to Austen Chamberlain*, [w:] *The Diplomats. 1919–1939*, ed. G. A. Craig & F. Gilbert, Princeton 1953, s. 20.

¹¹ M.-L. Recker, *England...*, s. 45–52.

¹² Tamże, s. 52–54, 57–59.

sytuacji finansowej i żywnościowej Austrii (jej potrzeby szacowano na 12 mln \$ miesięcznie), zaczęli już w lutym interesować się biżuterią i innymi tego typu artykułami, nie stanowiącymi konkurencji dla wyrobów brytyjskich, i ich wykorzystaniem, jako podstawą przyznania kredytu temu państwu¹³. Podobne zainteresowanie wykazały pozostałe mocarstwa.

24 II 1919 r. Sekcja Żywnościowa Najwyższej Rady Gospodarczej rozważała możliwości finansowania pomocy dla Austrii. Delegat amerykański zaproponował wówczas oszacowanie wartości wszelkiego rodzaju aktywów austriackich i wzięcie ich pod zastaw. Pomysł ten został przez Najwyższą Radę Gospodarczą zaakceptowany i Sekcji Finansowej zlecono rozważenie go w tej wyjątkowej sytuacji¹⁴. W wyniku prac sekcji uzgodniono „użyczenie” Austrii Niemieckiej kredytów na zakup żywności o maksymalnej wartości 30 mln dolarów (wkłady równej wartości każdego z trzech mocarstw europejskich). Pieniądzy na ten cel dostarczyć miały Stany Zjednoczone. By mieć pewność, że kredyty będą miały pokrycie, do dyspozycji komisji złożonej z przedstawicieli trzech państw – wierzycieli, Austria – po wyrażeniu zgody przez rząd Rennera – miała oddać kopalnie soli, nieruchomości i przedsiębiorstwa Wiednia (później rozszerzono to na wszystkie miasta zamieszkałe przez więcej niż 50 tys. osób) oraz inne aktywa¹⁵.

Po dokładniejszym rozeznaniu się w sytuacji Austrii okazało się, że celowi temu służyć mogły złote i srebrne monety będące obecnie w posiadaniu rządu lub możliwe do zdobycia na drodze rekwizycji, zabezpieczenia zagraniczne osiągalne w podobny sposób oraz lasy państwowe i prywatne wraz z wszystkimi dochodami pochodzącymi ze sprzedaży drewna¹⁶. Wskazówek powyższych udzieliła międzysojusznicza komisja, reprezentowana z ramienia Wielkiej Brytanii przez Sir Francisa Oppenheimera, wysłana celem zbadania możliwości płatniczych republiki austriackiej¹⁷. Doprowadziło to do zakazu wywozu złota i srebra poza granice Austrii. Próbowali to czynić obywatele tego kraju, obawiając się rekwizycji¹⁸. Na te warunki, mimo dużych oporów i po wyrażeniu wobec państw Ententy dodatkowych postulatów co do kolejności dysponowania aktywami i możliwości przyznania dalszych kredytów, rząd Rennera przystał 30 V 1919 r.¹⁹

W trakcie dalszego planowania udzielania pomocy przez mocarstwa sprzymierzone, dyrektor generalny Pomocy Herbert Hoover wyliczył, że na

¹³ *Aussenpolitische Dokumente*, Bd. 1, s. 383; *Papers*, vol. 10, Washington 1946, s. 2.

¹⁴ *Papers*, vol. 10, s. 6.

¹⁵ Tamże, s. 33.

¹⁶ Tamże, s. 322.

¹⁷ Tamże, s. 33, 97.

¹⁸ Tamże, s. 35, 71–72. Wywóz szedł głównie w kierunku Niemiec i Węgier – zob. tamże, s. 365.

¹⁹ Tamże, s. 297–298, 329–331.

miesiące kwiecień–lipiec, czyli do czasu żniw, trzeba dostarczyć Austrii 38,5 tys. ton artykułów żywnościowych (Renner i specjaliści z jego rządu zgłaszali zapotrzebowanie ok. trzy razy większe) o łącznej wartości 34,52 mln \$. Po dodaniu wartości dostaw już zrealizowanych w okresie od 1 XII 1918 do 1 IV 1919 r. konieczne było zwiększenie kredytu do 45 mln dolarów, po 15 mln od każdego z mocarstw europejskich²⁰. Jak się okazało, nie był to jeszcze ostateczny poziom kosztów²¹. Rząd Wielkiej Brytanii przystał na te warunki, zgłaszając 22 kwietnia gotowość zwiększenia pożyczki²².

Tymczasem w końcowej fazie negocjacji nad traktatem z Niemcami przyspieszono prace nad brzmieniem traktatu pokojowego z Niemiecką Austrią. 2 V 1919 r. zaproszono do St. Germain austriacką delegację, by przedłożyć jej proponowane warunki pokoju²³. W tym też czasie dyplomacja brytyjska bardziej zainteresowała się basenem naddunajskim. Doradca FO, profesor James Headlam-Morley, w końcowej fazie sporządzania projektu traktatu pokojowego z Austrią zgłosił postulat, by traktować ją jako państwo nowe, a nie jako spadkobierczynię eks-wrogich Austro-Węgier. Takie państwo nie ponosiłoby odpowiedzialności za wybuch wojny. Łagodziłoby to oczywiście znacznie warunki pokoju, co wcześniej sugerował już szef brytyjskiej misji wojskowej w Austrii płk Thomas Cuninghame²⁴, także w odniesieniu do propozycji klauzul gospodarczych. Dla uzasadnienia tego punktu widzenia Headlam-Morley wykazywał, że:

– po rewolucji Austro-Węgry po prostu rozpadły się i to przed formalnym zakończeniem wojny, z ziem cesarstwa Czechy i Morawy utworzyły swoje państwo, Chorwacja i Dalmacja zjednoczyły się z Serbią, Górna i Dolna Austria, Tyrol, Styria, Karyntia i inne uformowały zaś swoje państwo nazwane Niemiecką Austrią;

– w razie uznania nowej Austrii za kontynuację starej trzeba by uznać również jej suwerenność nad siedemnastoma prowincjami wchodzącymi w jej skład; traktat pokojowy musiałby wówczas zawierać klauzulę o zrzeczeniu się przez rząd austriacki suwerenności nad tymi terytoriami, wtedy sytuacja komplikowałaby się (szczególnie w przypadku niepodpisania traktatu w ogóle), gdyż formalnie władze wiedeńskie miałyby możliwość uznawania się za obrońcę Niemców w Czechosłowacji, a nawet restaurowania monarchii na

²⁰ Tamże, s. 91–92.

²¹ Tamże, s. 367–368.

²² Tamże, s. 179. Duże opory wykazywały w tej sprawie władze francuskie – zob. tamże, s. 219, 297, 321, 348, 364–365.

²³ Piętnaście dni po jej przybyciu komisja Cambona nakazała zmianę nazwy z „delegacji pokojowej Austrii Niemieckiej” na „delegację pokojową Austrii” (zob. J. Kozeński, *Sprawa...*, s. 178–179; J. Headlam-Morley, *A Memoir of the Paris Peace Conference. 1919*, London 1972, s. 131; *Papers*, vol. 3, s. 424–430).

²⁴ J. Kozeński, *Sprawa...*, s. 120.

dawnym obszarze; taka groźba nie istniałaby, gdyby uznać Niemiecką Austrię za państwo nowe;

– łatwiejsze okazałoby się też wtedy ustanowienie unii gospodarczej państw naddunajskich w jakiejś formie, koniecznej, według niego, do funkcjonowania tego obszaru²⁵.

Powyższe uzasadnienie miało przyczynić się do uwolnienia Austrii od ponoszenia wspólnie z Węgrami, ciężarów reparacyjnych całej wcześniejszej monarchii. Łączyłoby się to także ze zmianą brzmienia klauzul handlowych, bardzo niekorzystnych, według proponowanego projektu²⁶, dla młodej republiki.

Do Wiednia przybył, w celu zbadania sytuacji na miejscu, pełnomocnik finansowy Wielkiej Brytanii Sir Francis Oppenheimer. Efektem jego podróży było obszernie memorandum z 3 czerwca, które – zgodnie z zamierzeniami – służyć miało za drogowskaz dla polityki gospodarczej Wielkiej Brytanii wobec Austrii. Jednakże jego treść w pełni zaskoczyła czynniki decyzyjne wysyłającego go państwa. Memorandum przedstawiało taki obraz sytuacji wewnętrznej Austrii oraz jej stosunków z sąsiadami, który wskazywał, że państwo to można było nazwać politycznym i ekonomicznym bankrutem. W związku z tym Oppenheimer proponował – w sytuacji, gdy połączenia się Austrii z Rzeszą zabroniono – łagodne warunki pokojowe. Oznaczało to staranne unikanie wszystkiego, co hamowałoby odbudowę gospodarki austriackiej, rozłożenie wszelkich zaciągniętych przez rząd Austro-Węgier ciężarów finansowych w sposób sprawiedliwy na wszystkie państwa sukcesyjne oraz darowanie reparacji przynajmniej do czasu, gdy Austria stałaby się wypłacalna.

Jednakże miał to być dopiero pierwszy krok. Brytyjski pełnomocnik finansowy postulował współpracę państw Ententy z Austrią, która była niezdolna do samodzielnego funkcjonowania. Owa współpraca polegać miała na nadzorowaniu finansów publicznych i instytucji gospodarczych nowej Austrii (o co zwróciły się z prośbą koła finansowe tego kraju), utworzeniu nowego banku emisyjnego po zlikwidowaniu starego Banku Austro-Węgierskiego, udzieleniu kredytów na zakup niezbędnych ilości żywności i surowców, ożywieniu przedwojennego przemysłu oraz na doprowadzeniu do ułożenia stosunków Austrii z innymi państwami powstałymi na gruzach monarchii na zasadach unii celnej. Podjęcie takich kroków przez rząd Wielkiej Brytanii mogłoby, oprócz zaprowadzenia porządku w tym rejonie Europy i niedopuszczenia do ekspansji Niemiec, doprowadzić do

²⁵ J. Headlam-Morley, *A Memoir...*, s. 127–131.

²⁶ Przygnębienie panujące w szeregach austriackiej delegacji pokojowej po zapoznaniu się z projektowanymi warunkami pokoju przedstawionymi jej 2 czerwca opisuje G. Franckenstein, *Facts and Features of My Life*, London 1939.

osiągnięcia pewnych zysków²⁷. Jak wynikało z raportu Sekcji Finansowej Najwyższej Rady Gospodarczej z 9 VI 1919 r. na spłatę kredytu w wysokości 45 mln dolarów przyznanego Austrii przez państwa Ententy można było przeznaczyć walutę złotą i srebrną, zastawy zagraniczne (nieruchomości pozostałe poza granicami Austrii) oraz państwowe i prywatne lasy. W rezerwie na ewentualne wykorzystanie czekały więc jeszcze kopalnie soli oraz nieruchomości i przedsiębiorstwa przemysłowe w miastach mających powyżej 50 tysięcy mieszkańców²⁸. Dla Wielkiej Brytanii interesujące mogłyby być:

- a) udział w tworzeniu banku emisyjnego (jako akcjonariusz lub posiadacz całej koncesji), co umożliwiłoby jej kontrolę finansów całego państwa;
- b) wpływ na finanse państw sukcesyjnych po ożywieniu roli Wiednia jako izby rozrachunkowej różnych części dawnego imperium;
- c) zyski z przemysłu austriackiego, w którego wskrzeszeniu uczestniczyłaby;
- d) korzyści z handlu z tymi terenami z pozycji dominującego partnera;
- e) wykorzystanie Wiednia jako centrum komunikacyjnego²⁹.

Okazało się jednakże, że Ministerstwo Skarbu w rządzie Jego Królewskiej Mości uznało pomysły Oppenheimera za nierealne. Same tylko wyliczenia dotyczące potrzeb żywnościowych Austrii na rok 1919/1920 (od 15 VII 1919 do 15 VII 1920), przedstawione przez austriackiego sekretarza stanu do spraw gospodarki żywnościowej mówiły o sumie aż 47–49 mln dolarów³⁰, a nie brało się na razie pod uwagę kwestii pożyczek na zakup surowców, w tym głównie węgla niezbędnego do przetrwania zimy, czy na inne potrzeby wyszczególnione w memorandum Oppenheimera. W praktyce całkowita pomoc żywnościowa Wielkiej Brytanii dla Austrii wyniosła w okresie od 1 XII 1918 r. do 31 V 1919 r. 46 878 ton metrycznych produktów wartych 9 681 609 dolarów, co stanowiło ok. 20% ogólnej pomocy zagranicznej Wielkiej Brytanii w dziedzinie żywności³¹. Plasowało to Zjednoczone Królestwo na drugim po Włoszech (łącznie 45 672 186 dolarów) miejscu wśród państw udzielających Austrii wsparcia.

Pomoc uzyskana od Państw Sprzymierzonych i Stowarzyszonych wystarczyła rządowi wiedeńskiemu do zapewnienia wyżywienia ludności swojego kraju do końca lipca 1919 r. Jednak już 9 lipca kanclerz Renner wystosował apel do rządów tych państw o przyznanie kredytów na zakup dalszych partii żywności i zaradzenie wybuchowi żywiołowego głodu, grożącego Wiedniowi i innym centrom przemysłowym. To prowizoryczne wsparcie

²⁷ *Documents*, vol. 6, s. 40–47.

²⁸ Tamże, s. 53–55.

²⁹ Tamże, s. 46–47, 51–53.

³⁰ Tamże, s. 50–51.

³¹ *Papers*, vol. 10, s. 457–458. Dokładne raporty z działalności Administracji Pomocy Hoover przedkładał co miesiąc Najwyższej Radzie Gospodarczej, zamieszczając m. in. dane dotyczące transportów żywności do Austrii – zob. tamże, s. 168, 171, 277–278, 427–429.

miałoby starczyć na sierpień i wrzesień. Była to więc zapowiedź dalszych próśb austriackich, tym bardziej że żywność ze zbiorów własnych w roku 1919 starczyć miała na pokrycie zaledwie czwartej części potrzeb³². Herbert Hoover obliczył, że do 1 IX 1919 r. od momentu zawieszenia broni Austria otrzymała kredyt w wysokości 80 mln dolarów, a przewidywania na rok następny sięgały sumy co najmniej 150 mln dolarów. Z tych pieniędzy pokryte być miały, oprócz zapłaty za importowaną żywność, koszty reformy monetarnej oraz sprowadzania surowców. Dopiero takie sumy rokowały nadzieje na ustabilizowanie sytuacji w Austrii, odbudowanie jej gospodarki i spłatę reparacji – i to wyłącznie w razie „ustanowienia sprawiedliwych relacji między Austrią a otaczającymi państwami co do komunikacji i unii celnej”, a także istnienia władzy centralnej zdolnej „przeforsować wolę gospodarczą nie tylko w Austrii, ale i w otaczających państwach”. Za władzę taką uważał on Komisję Reparacyjną, której powstanie uznawał za nagłący problem³³.

Zdając sobie sprawę z trudności wynikających z twardych warunków pokoju, delegacja Austrii odpowiedziała 10 lipca Radzie Najwyższej na jej propozycje. Stwierdziła, że ustanowione granice odbierały państwu możliwość egzystencji, gdyż możliwa w nim byłaby produkcja zaledwie 25% potrzebnych środków żywności bez możliwości zakupu pozostałej części. Oderwanie Sudetów z ich przemysłem, punktami klimatycznymi i zdrojowymi odbierało dalsze możliwości wypracowania niezbędnych dochodów³⁴.

Praktyczny sposób zastosowania przemysłu Hoovera dostrzegła dyplomacja brytyjska w wymianie czechosłowackiego węgla na austriacką broń i amunicję. Lord James Balfour zgłosił tę propozycję na spotkaniu Szeftów Pięciu Wielkich Mocarstw 17 lipca. Widział w tym początek obustronnie korzystnej wymiany między oboma państwami. Wydaje się jednak, że nade wszystko przedstawicielowi Wielkiej Brytanii podobała się oszczędność, jaką jego rząd mógł uzyskać tą drogą. Otóż tak długo, jak Austriacy wydawali Czechosłowacji swoje uzbrojenie, Brytyjczycy nie musieli wzbogacać funduszu reparacyjnego, czego Balfour nie omieszkał zastrzec w swoim wystąpieniu³⁵. Podobną rolę odgrywać miały dostawy żywności z Serbii w zamian za austriacką stal i materiały do budowy mostów³⁶, dające (ale dopiero po układzie z 5 IX 1919 r.! nowe 40 tys. ton żywności, zapewniające wyżywienie tego państwa do grudnia 1919 r.³⁷

³² Tamże, vol. 10, s. 449–450, 458–460.

³³ Tamże, vol. 10, s. 472, 479–480.

³⁴ J. Kozieński, *Sprawa...*, s. 185–186.

³⁵ *Documents*, vol. 1, s. 118–120.

³⁶ *Papers*, vol. 10, s. 470–471.

³⁷ Tamże, s. 240–241.

Jednakże wypływające ze strony władz Austrii Niemieckiej oraz wiedeńskich sfer finansowych propozycje dotyczące wsparcia angielskim kapitałem austriackich banków oraz przedsiębiorstw przemysłowych nie ustawały. Namawiał do tego typu posunięć także brytyjski wysłannik w Wiedniu płk T. Cuninghame, widzący w takim przedsięwzięciu możliwość wydzwignięcia Austrii z jej katastrofalnej sytuacji finansowej i jednocześnie ustanowienia strefy wpływu w Europie Środkowej dla handlu brytyjskiego³⁸. Apele o pomoc nasiliły się szczególnie po zapoznaniu się delegacji austriackiej z projektem traktatu pokojowego, który był w kwestiach gospodarczych nadzwyczaj dla tego państwa niekorzystny³⁹. Rzeczywiście odżyły pomysły udzielenia Austrii pomocy wyłącznie przez Wielką Brytanię. 15 sierpnia Howard Smith (3. Sekretarz w Foreign Office) przedłożył memorandum na temat handlowych i politycznych korzyści wynikających z przekazania Austrii finansowego wsparcia⁴⁰. Sugerował w nim szybkie działanie Brytyjczyków polegające na wysłaniu do Wiednia reprezentantów brytyjskiej branży finansowej, wydobywczej i tekstylnej, którzy mieliby przebadać stan ważniejszych firm austriackich, a potem zainwestować 20% kapitału w każdą z nich. Przy czym te 20% mogłoby stać się pakietem kontrolnym. Po uzgodnieniu szczegółów z finansistami wiedeńskimi (najlepiej Rothschildami) i zaangażowaniu się w to przedsięwzięcie, brytyjski syndykat finansowy usytuowałby się w pozycji posiadacza dużej sumy austriackich pieniędzy, co zapewniłoby mu możliwość powodzenia szeroko rozwiniętych interesów handlowych w Europie Środkowej. Jeśli wziąć pod uwagę, że Wiedeń to wymarzone centrum tej części kontynentu, Wielka Brytania zapanowałaby nad tą stolicą państw, wcześniej tworzących monarchię austro-węgierską i to zarówno w sferze finansowo-handlowej, jak i komunikacyjnej. Takie kroki zapobiegłyby ponadto niemieckim i włoskim marzeniom o ekspansji na tereny Europy Środkowej i Bałkanów oraz stworzyłyby obszary buforowe między tymi państwami. Oprócz zażegnania groźnej sytuacji, Wielka Brytania wyciągnęłaby więc w ten sposób duże korzyści. Warunkami powodzenia tej linii postępowania byłyby sprawność działania i nieogładanie się na inne państwa sprzymierzone, które miały w Austrii rozbieżne interesy i współpraca z nimi byłaby, zdaniem Smitha, bezprzedmiotowa.

Projekty te, choć kuszące, ze względu na wydolność finansową Zjednoczonego Królestwa i brak zainteresowania terenami o tak niestabilnej sytuacji, zostały odłożone *ad acta*. Dalej sprawy potoczyły się torem

³⁸ *Documents*, vol. 6, s. 84–85.

³⁹ Obciążenie spłatami długów zaciągniętych przez rząd Austro-Węgier, zagranicznych pożyczek wojennych, odpowiedzialnością za papiery wartościowe krążące za granicą; wykonanie zobowiązań tylko w walucie austriackiej (tamże, s. 141–142).

⁴⁰ Tamże, s. 153–156.

wytyczonym przez państwa sprzymierzone. Rząd austriacki przekazał swoje złoto i zastawy zagraniczne, a do Austrii wysłano ekspertów leśnych, mających oszacować wartość zastawów hipotecznych pod lasy. Całą operację nadzorowała Sekcja Finansowa Najwyższej Rady Gospodarczej⁴¹. Zbiegła się ona z przedłożeniem przez H. Hoovera wyliczeń dotyczących potrzeb importowych Austrii po żniwach w roku 1919. Zbiory przeznaczone do konsumpcji wyniosły 520 tys. ton, a konsumpcję obliczano na 1,35–1,46 mln ton, a więc eksport do Austrii musiałby się wahać w granicach 810–940 tys. ton produktów rolnych w ciągu następnego roku. Była to ilość kolosalna, zważywszy, że od 1 XII 1918 r. do 30 VI 1919 r. sprowadzono do tego kraju 371 101 ton, na ogólną sumę 3 219 896 ton rozdysponowanych przez Administrację Pomocy zarządzaną przez Hoovera. Plasowało to Austrię na trzecim, po Niemczech i Belgii, miejscu wśród odbiorców żywności⁴².

Zdobycie środków na tak znaczną pomoc wcale nie było łatwe. Jeszcze trudniejsze okazało się znalezienie dostawców. Próbowano sprowadzać ziemniaki z Polski⁴³, pszenicę z Argentyny⁴⁴, jednakże dostawy te nie mogły wciąż sprostać potrzebom Austrii, o czym świadczą listy przedstawicieli tego kraju z 8 i 14 września⁴⁵ oraz memorandum Konsultacyjnego Komitetu Żywnościowego⁴⁶. Wykazuje to po części niemożność, a po części nieumiejętność uregulowania tej kwestii przez mocarstwa sprzymierzone w toku trwania Konferencji Pokojowej w Paryżu.

Z biegiem czasu, szczególnie po żniwach i czasowym zażegnaniu obaw przed klęską głosu stało się dla Austrii groźniejsze nowe niebezpieczeństwo. Był to brak węgla w obliczu zbliżającej się zimy. Do pewnego momentu dostawy tego surowca odbywały się na mocy wymiany z Czechosłowacją⁴⁷. Rząd Rennera próbował też sprowadzać na potrzeby stolicy swego kraju węgiel z Węgier. Odbywało się to na zasadach przygranicznej wymiany, która mogła okazać się niemożliwa w razie surowego przestrzegania blokady nałożonej na państwa zwyciężone⁴⁸.

Jednakże już na 29. posiedzeniu Najwyższej Rady Gospodarczej (1–2 VIII 1919 r.) Herbert Hoover zaproponował natychmiastowe powołanie Komitetu do Spraw Węgla, zajmującego się koordynacją produkcji i dystrybucji węgla w Europie. Miał on współpracować z odpowiednimi komitetami: do spraw reparacji niemieckich, do spraw Cieszyna, czy też plebiscytu

⁴¹ *Papers*, vol. 10, s. 485–486.

⁴² Tamże, s. 489–490, 499–501.

⁴³ Tamże, s. 489.

⁴⁴ Tamże; *Documents*, vol. 6, s. 240.

⁴⁵ *Papers*, vol. 10, s. 590–591, 593–594.

⁴⁶ Tamże, s. 591–592.

⁴⁷ Tamże, s. 373, 449, 454.

⁴⁸ Tamże, s. 377.

na Górnym Śląsku⁴⁹. Sugestia została przyjęta i 4 sierpnia odbyło się pierwsze spotkanie Komitetu.

Sprawa zaopatrzenia w węgiel okazywała się rzeczywiście paląca. Na podstawie szczegółowych wyliczeń dwóch amerykańskich specjalistów płk. A. C. Goodyeara i płk. W. G. Atwooda można było się przekonać, że wydobycie tego surowca na świecie spadło z 679,5 mln ton rocznie w 1913 r. do 443 mln ton w 1919 r., a więc o 35%. Taki stan rzeczy znacznie obniżył konsumpcję w krajach produkujących węgiel, a jeszcze bardziej wsparcie dla krajów go pozbawionych. Powodowało to, że dla wielu państw sytuacja stawała się trudna, a nawet tragiczna. Z interesujących nas krajów Austria produkowałaby w 1913 r. 2,25 mln ton rocznie (gdyby istniała w granicach z 1919 r.), a konsumowałaby 12 mln ton. Natomiast wydobycie w 1919 r. wynosiło 1,6 mln ton (71% produkcji z 1913 r.), co w żaden sposób nie mogło zaspokoić jej potrzeb. Z kolei Wielka Brytania produkowała w 1913 r. 292 mln ton węgla, przy konsumpcji wewnętrznej 192 mln ton. W roku 1919 wydobycie spadło tu do 183 mln ton węgla (czyli do 62%), co nie starczało na zaspokojenie nawet własnych potrzeb⁵⁰. Dlatego doszło do niezapowiedzianego ograniczenia eksportu brytyjskiego węgla nawet do najważniejszych sojuszników: Włoch i Francji (do 56%), na co skarżyli się szczególnie Włosi, nie mający na swoim terenie praktycznie żadnych złóż tego surowca. Ograniczenia angielskich dostaw były dla tego kraju tak bolesne, że władze musiały zmniejszyć miesięczne zużycie węgla z 750 do 330 tys. ton. A mimo że Brytyjczycy wprowadzili na ten towar ceny eksportowe wyższe o 30 szylingów za tonę niż na rynek wewnętrzny, to Włosi skazani byli na jego zakup na tak niekorzystnych warunkach⁵¹.

Nasuwa się oczywisty wniosek, że skoro Wielka Brytania nie mogła w tym zakresie pomóc najbliższemu sojusznikom, to nie pomagała też Austrii, mimo alarmujących listów przesyłanych przez jej przedstawicieli⁵². Państwa Ententy ograniczyły się w tej kwestii jedynie do działań gwarantujących dostawę węgla z terenów państw sukcesyjnych, głównie z Czechosłowacji i z Polski⁵³. Rząd austriacki apelował o zamieszczenie w tekście traktatu pokojowego klauzuli obligującej Polskę i Czechosłowację do dostarczania takiej ilości węgla, jakiej dostarczały oderwane od Austro-Węgier części tych krajów. Jednakże sprzeciw owych państw doprowadził do uchwalenia artykułu 224., mówiącego tylko o wymianie surowców między Austrią, Polską i Czechosłowacją, która miałaby być objęta czasową kontrolą

⁴⁹ Tamże, s. 495-496.

⁵⁰ Tamże, s. 523-525; *Aussenpolitische Dokumente*, Bd. 1, s. 384.

⁵¹ *Papers*, vol. 10, s. 520-523.

⁵² Tamże, s. 562, 580-581.

⁵³ Tamże, s. 560, 577; *Documents*, vol. 1, s. 476-477.

sprawowaną przez Komisję Reparacyjną⁵⁴. Okazało się szybko, że węgla brakowało nawet przemysłowi głównego dostawcy – Czechosłowacji i w Austrii sytuacja zaczęła się drastycznie pogarszać. Objawiało się to głównie w Wiedniu sparaliżowaniem komunikacji tramwajowej, ograniczeniem zużycia elektryczności przez osoby prywatne, a co gorsze zamknięciem fabryk zasilanych przez wiedeńskie elektrownie – w efekcie spowodowało to wzrost bezrobocia (o 100 tys. osób) i zagrożenie spokoju społecznego w stolicy⁵⁵. Tym sposobem także w przypadku drugiej spośród żywotnych potrzeb nowego państwa austriackiego, nie doczekało się ono pomocy brytyjskiej do czasu podpisania traktatu w St. Germain.

Trzecią sprawą o podstawowym dla Austrii znaczeniu była komunikacja zarówno rzeczna, jak i kolejowa. Jej brak uniemożliwiał obywatelom państwa przemieszczanie się. Ale poważniejszą konsekwencją zamierania szlaków komunikacyjnych była niemożność sprawnego dowozu niezbędnych dla Austrii towarów. Poszczególne mocarstwa miały pomagać krajom, w których pojawiły się trudności komunikacyjne w odbudowie koniecznej infrastruktury. Austria trafiła pod opiekę Włoch, linię kolejową Praga–Adriatyk nadzorowali przedstawiciele Stanów Zjednoczonych. Brytyjczycy nie zajmowali się więc tymi terytoriami⁵⁶. Na efekty działań w tym zakresie nie trzeba było długo czekać. Jednakże w celu organizowania i koordynacji prac nad utrzymaniem i ulepszaniem istniejących portów, kolei, wewnątrzpaństwowych dróg wodnych i połączeń telegraficznych oraz tworzeniem nowych linii komunikacyjnych Najwyższa Rada Gospodarcza powołała 22 II 1919 r. Sekcję Komunikacyjną. Miała ona zrealizować swoje zamierzenia wysyłając na tereny potrzebujące pomocy misje techniczne i niezbędne zasadnicze materiały⁵⁷.

Szczególnych kłopotów przysparzała blokada Dunaju spowodowana rządami Beli Kuna na Węgrzech. Stawiała ona Austrię w trudnej sytuacji w obliczu nadchodzącej zimy⁵⁸. Dostrzegając niecierpiącą zwłoki potrzebę wznowienia żeglugi na Dunaju, państwa sprzymierzone ustanowiły wojskową administrację, która miała z czasem przekazać swoje kompetencje Europejskiej Komisji do Spraw Dunaju, złożonej także z dotychczasowych wrogów. Obarczono ją zadaniami kontroli, ułatwiania ruchu statków handlowych i pomocniczych, zapewniania im niezbędnego opału oraz ulepszania środków transportu i łączności między poszczególnymi sektorami⁵⁹.

⁵⁴ *Documents*, vol. 1, s. 554–555; tamże, vol. 6, s. 240–241.

⁵⁵ Tamże, vol. 1, s. 740.

⁵⁶ *Papers*, vol. 10, s. 44, 46.

⁵⁷ Tamże, s. 129–131, 396–398.

⁵⁸ *Documents*, vol. 1, s. 14–15; tamże, vol. 6, s. 85–86, 108–109; *Papers*, vol. 10, s. 218–219, 221–222, 433–434.

⁵⁹ *Papers*, vol. 10, s. 514–516.

W kwestii komunikacji kolejowej ustalono, że należy oszczędnie dysponować taborom kolejowym Austrii, by za jego pomocą odbudować połączenia na jej terenie, co przyczyniłoby się do odbudowania całej gospodarki. Bardzo konsekwentną postawę zajął w tej sprawie na posiedzeniu Szefów Delegacji Pięciu Wielkich Mocarstw 29 VII 1919 r. lord Balfour, sprzeciwiając się rozdzieleniu taboru kolejowego pomiędzy zwycięzców jako części reparacji⁶⁰. To drugie rozwiązanie promowała Francja. Brytyjczycy, zgodnie ze swoją wcześniejszą polityką wobec Niemiec, nie chcieli otrzymywać reparacji w towarach, szczególnie że specjalizowali się akurat w produkcji tego typu. Dzięki takiej postawie Anglików Austrii udało się ocalić część taboru kolejowego.

Gorzej było z flotą dawnych Austro-Węgier. Jej zatrzymanie, jako zabezpieczenie strat poniesionych przy załadunku pomocy żywnościowej dla Austrii, zarządziła 19 V 1919 r. Najwyższa Rada Gospodarcza na swoim 19. posiedzeniu⁶¹. Przekazywanie całego tonażu zakończono do końca czerwca. Był on wykorzystywany bądź do dostarczania Austrii pomocy, bądź na wymianę z Włochami za dostawy żywności. Wielka Brytania znów konsekwentnie nie zatrzymała żadnego statku. Trafiły one jednak do Włoch, które od początku okazywały duże zainteresowanie sprzętem dawnych Austro-Węgier (172 statki o łącznym tonażu 613 611 ton) i do Francji (31 statków o łącznym tonażu 74 676 ton)⁶². W tym więc przypadku Brytyjczycy nie mogąc pomóc, nie przyłączyli się do państw osłabiających zaplecze komunikacyjne Austrii.

Jak wynika z przytoczonych faktów Wielka Brytania prowadziła bardzo zdystansowaną politykę wobec Austrii w zakresie kwestii ekonomicznych. Po uznaniu, głównie za sprawą Ministerstwa Skarbu Zjednoczonego Królestwa, że stworzenie w Europie Środkowej brytyjskiej strefy wpływów gospodarczych było niemożliwe, rząd tego kraju nie podjął zdecydowanej polityki wobec nowo powstałej republiki. Zachęcające memoranda wysłanników brytyjskich oraz kroki sfer rządowych i finansowych Austrii pozostały bez echa. Inicjatywa przeszła w ręce państw sprzymierzonych, z których Francja i Włochy, mając w Europie Środkowej własne interesy, były bardziej zainteresowane sytuacją w Wiedniu. Jednakże z powodu rozbieżności – dążeń tych państw nie doszło do udzielenia skutecznej pomocy stojącej na skraju bankructwa republice. Kredytów na zakup żywności oraz surowców, głównie węgla, Wielka Brytania udzielić Austrii nie mogła, gdyż sama była ogromnie zadłużona w bankach Stanów Zjednoczonych. Natomiast na bezpośrednią pomoc Brytyjczyków nie było stać z powodu deficytu zarówno żywnościowego, jak i surowcowego.

⁶⁰ *Documents*, vol. 1, s. 237.

⁶¹ *Papers*, vol. 10, s. 226.

⁶² Tamże, s. 121–123, 318–319, 353–354, 383, 533–535.

Co najważniejsze jednak, pomocy tej nie udzielono by prawdopodobnie nawet wtedy gdyby była możliwa. Austria nie stanowiła strefy zainteresowań Wielkiej Brytanii, a konkurowanie na tym polu z partnerami z koalicji wydawało się niecelowe. To też był, jak się zdaje, główny powód braku nacisku delegatów Wielkiej Brytanii na stworzenie jakiegoś rodzaju unii państw naddunajskich w celu zapewnienia bytu gospodarczego republice austriackiej. Podobnie nie bronili oni koncepcji przyłączenia Austrii do Niemiec, uznając to rozwiązanie za mniej korzystne, z drugiej strony pozostawienie jej jako państwa niepodległego w ustalonym kształcie, nazywali wprost rozwiązaniem niemożliwym do utrzymania przez dłuższy czas.

Ostatecznie rząd Jego Królewskiej Mości, zachowując daleko posuniętą obojętność, nie przyczynił się do poprawy sytuacji nowego państwa austriackiego, mimo oczekiwań jego władz. Do wyjątków należy konsekwentne naleganie delegatów Wielkiej Brytanii na udostępnienie Austriakom swobodnego dostępu do portu w Trieście. Pozbawienie tego państwa dostępu do morza zamykałoby możliwość taniego transportu towarów przeznaczonych na eksport. Artykuł 311, traktatu pokojowego zapewniał Austrii bezpłatny tranzyt do Triestu⁶³. Ale w tym wypadku Brytyjczycy nie ponosili z tego tytułu żadnych kosztów. Ta wytyczna zdaje się dominować w całej brytyjskiej polityce wobec nowo powstałej republiki austriackiej.

Dariusz Jeziorny

LA POLITIQUE DE LA GRANDE BRETAGNE
FACE À L'AUTRICHE DURANT LA CONFÉRENCE DE PAIX À PARIS EN 1919
LES ASPECTS ÉCONOMIQUES

Après la fin de la première guerre mondiale le gouvernement du nouvel état autrichien était incapable de maîtriser des difficultés économiques de son pays. La situation de l'Autriche Allemande (le nom pris par l'état nouveau) aggravant de plus en plus constituait l'objectif des discussions de la Conférence de Paix en 1919. La Grande Bretagne jouant un des rôles principaux durant la Conférence n'a pas élaboré de claire conception quant à l'Autriche, qui ne présentait aucun territoire de stratégie, ni de point de vue économique, ni politique (selon l'opinion de Londres). C'est vrai que le Foreign Office et Hoard of Trade préparaient les projets de créer en Autriche le centre de l'influence britannique en Europe Centrale, mais les capacités financières de Grande Bretagne ne permettaient pas que le gouvernement de Lloyd George s'engage en reconstruction économique de l'Autriche.

L'aide de la Grande Bretagne (opposée à l'affaiblissement de l'Autriche) en question de l'export des articles les plus nécessaires – de l'aliment et du charbon, était presque nulle. Tout

⁶³ Tamże, vol. 4, s. 697–701; tamże, vol. 5, s. 591–592.

le soutien se limitait aux déclarations postulant le meilleur traitement du banqueroutier: en garantissant de l'aide venant des autres pays: p. ex. de la Tchécoslovaquie, de la Serbie, ou de la Pologne. L'aide direct n'était possible pour les Britanniques non pas seulement à cause du manque de moyens, mais elle paraissait sans but – car elle devrait se finir par l'entrée sur le terrain (qui était l'objet de rivalisation des alliés) la France et l'Italie. Donc, il était loin de la réalisation des plans du gouvernement de Karl Renner liés à la Grande Bretagne.